

SERGEJ PYRBY

ERTTENGININ

БРБ

ТЪВКУРПАРЛАЛГА СЕРИ

КЪЗЪЛ—1944

SERGEJ PYRBY

ERTTENGİNİN
ЫРЬ

ТЪВКУРПАРЛАЛГА СЕРІ
КЪЗЫЛ—1944

TOPCUZU

агып.

OKTABRGA JÖREEL

Рагып суктен унген хун	3
Еş хереезен	4
Салы пазып телгезин	5
Октабрга јөреел	6
Ассельде Қызы Şериге	7
Lenin	8
Хунпун тереени	9

ERTTENGININ ЪРЪ

Aas-kezlinin ЪрЪ	11
TasrЪ tugajьnda Ър	14
Erttenginin ЪрЪ	15
Мажьнд ЪрЪ	17
Kolkoscinun ЪрЪ	18
Eres coruk	18
Ысангаştьнд Ърак tur-men	20
Салы пазьппьнд кьлазЪ	23
Сонпун оқлу (<i>Eş Tokaga</i>)	25

TURA XALAAAN CURT

Tura халаан curt	27
Өзеенис негер аар-пис	30
Tulcuuşkun-ce	32
Тажьпсыга	33
Soldatka (<i>Kapitan Keccit-oolga</i>)	35
Өгүрпунд хатьзЪ (<i>Stepan Şcipacovka</i>)	37
Kundaga ЪрЪ	37
Кьзы кооş	38
Pistin corгаарьзЪ (<i>Eş Tokanьн Lenin ordeni-pile şaьnat-kanьnga</i>)	40
Moskva tugajьnda şylykter	
I. Orukka	42
II. Moskvaga	43
III. Tynekki Moskva	44
IV. Moskvadan unp tur	45
braktan цагаалар	46

РАҖЫН СУКТЕН УНГЕН ХУН

Arat kizi pygyde
Iji xolu peektioq,
Iji pudu saaktioq,
Aзьoq covulaңdan xostaьp,
Адьлыг arga cok coraan.

Arat kizi polgan-na
Išti-xьrнь kuruq,
Idik-xevi samdar,
Aş-cuttan, tyreqden uštunmas,
Амь-тьсть pilves coraan.

Arat kizel xej cerge
Ezik paazь көгүp,
Ezen xaanga tejlep,
Aas-keziin kyzer, calvarьp,
Algar jөкөep, cydyp coraan.

Arat kizee сыгьк хун
Cөөн cykten ungeş,
Cөngeeleen cybe-teq
Aзы kirip, caşтьньp coraan,
Aзьoq tyreq хевеep турган.

Arat kizel manaan
Magalьoq сыгьк хун
Рагьп cykten ungeş,
Aзьк oruk piske, сыгьдьp
Aşpaьп pargan, toktaaj pergen.

Arat kizi polganga
Сајън, къън сыъџ
Сајънныџ сыък хун
Ајдың саагај херелл-пиле
Амыр сыргал еккер перген.

1934 с.

ЕҢ ХЕРЕЕЗЕН

Ergim eҗ Xereezen!
Et paraandan tora,
Ee polganga sattыр,
Erge-medelin cok,
Ee polganga sokturup,
Ergek pazыр sanap setpes
Eleq tyreq koryp cordun.

Ergim eҗ Xereezen!
Ertken yjeң sagъn.
„Xeree-cok“ tidirtip,
Kizi tep sanatрајън,
Keergeer kizi ховар,
Xincek koryp coraаньцън
Kizi polgan sөqler setpes.

Ergim eҗ Xereezen!
Ekki cybe korybeјin,
Kuldan tora tyrep,
Kudaraan setkilin
Xomudaar cerin cok,
Xorum taqqa, хови sөлge
Xomus-pile ыrlap cordun.

Ergim eҗ Xereezen!
Eleqniң ыъ am
Ergilip, uttunup,
Саагај сыргал ыъ
Ҷаркың суџ-теџ төктыр,

Caskъ сессек pygyzy-teq
Saqlanaajnyr unup turu.

Ergim eş Xereezen!
Ekki şaq po-kelgen,
Ezil seen murnunda
Aзык, oruun telgem,
Aldar manap turu,
Азы-іш-таа, амьдырал-таа
Амыр сыгал polu pergen.

Ergim eş Xereezen!
Eres, omak coruk—
Ederişken өңнуун,
Караңы тyn ertti,
Хажалық хун унды.
Көстүр турар сыгаланга
Хөңіуө ылыө cede pereel!

1935 с.

CALЬЬ NAZYH TELGEREZIN!

Kadaryp-kadaryp keer,
Katkan kara mojun peer.
Işti-xыръны kuruq
Idik-xevi samdar,
Сессек ышкаş cалыь назыь
Cerge kalыр, cidip coraan.

„—Iji ekti kыстыngan,
Iji karaa хөлуьgen,
Pilir cybezi cok,
Mirit ышкаş“—tirttip,
Хажыран салым, cалыь назыь
Хажыга cok хажыь coraan.

Хажыь, puzar curttalga
Хажа көөрге, көзылbes—

Karangъ тамъзе
Karaş kыдыр туşken,
Салъь назън сессектелір
Сайыпнық хун сьгьр туру.

Салъм сажаан şартык сок,
Сартыр өзег сагај ује
Аşпас роор токтааган.
Ам теең сеткилинден
Сангъс, консуқ кызеер сувем--
Салъь назън телгерезин!

1935 с.

ОКТАВРГА ЈӨРЕЕЛ

Karak-pile көрүп септес
Kartagajнық ulus кону
Kaaş назън ессизинде,
Kaaş ује тургузунда
Emge-say сок, елдеп езин
Ergil најыт кыыр сорду.

•Aas-keziin кызеп тилер,
Азыраан талън суузын кыыр,
Adak сөөлгү един-себин
Анаа-ла хеј өргүзе-таа,
Eleq-tyree пийе хевеер,
Ezik төрге сыңмас сорду.

Oktavr ottuq кызыл туқ роор,
Orus сурттан хадыр унды.
Kuurumcu мангъстарга
Kuldandyр тарлатпас тееş,
Maadyrлық хырезирниң
Patpas хуну оон унды.

Cettikpejin кызеп коран
Setkil полза, пыде перген:

Съга! curtту SSRE роор,
Съгк хун-тег көстүр туру.
О! Хун—хун-тег ун сок евес,
Орук айттыр, кы тер туру.

Карак-пиле көрүр сетпес
Картагайның ulus кону
Кааш назың еццинде,
Кааш ује тургузунда
Октявның ергил-тег
Онза райы көрүр сорваан.

Хуреҗтерниң узуурынде
Кызелимни senden тилејин:
Октявр! Октявр! Тулсуушкунга
Саңнык ышкаш кыссылыг пол!
Октявр! Октявр! Тајзынмага
Сагыр оок-тег өлүмнүг пол!

Өгүшкүнүң райында
Јөрелимни сенее салың:
Октявр! Октявр! Сергек кылдыр
Сакы хат-тег сыгынар тур!
Октявр! Октявр! Съгк кылдыр
Сагыр хун-тег кааңнар тур!

1936 с.

АССЫЛЫГ КЫЗЫ ШЕРИГЕ

Ассылыг Кызы шериге ынак сор тер,
Ассам менее айттыр перип, сагыр сораан.
Хар ыркың, агарган тандым, тегем ховум
Хамык рајлаан төгерезин сенее peer-men.

Аккың-тег Кызы Шериге ынак сор тер,
Авам мені өөредип, сургар сораан.
Сылдыстыг орај тыне-таа, ыгум өттыр,
Сыгыр таңның раазында-таа ынак сор-men.

Aldarlıq oruñ magalıq, toşkun tyrlıq.
Kuscuıyq son ındıq oruk erttip polur.
Aıstan şıñnıq xerektiñ eres tidim
Xyrezinge arat sonıñ pelen tur-pis.

Erttengi xunde saşpnaan ceccek ыşқаş
Ekki сығал seen-pile kaдъ kelgen.
Adaвъs, uluq Stalin teeş, сығалаң teeş,
Амъ-ыңнъ peeringe pelen tur-pis.

Ассыық Къзы Şeriqge ынак cor ter,
Arat sonum ajttır perip, сағыр coraan.
Curtumnuñ кығын сыдmastaan, egeertinmes
Şuptu pajlaan төгerezin seңee peer-men.

1942 c.

ӨЛҮМҮ СОК

Tiriq kiziniñ
хапын
suskun kыlған,

Tiriq kiziniñ
eedi
cemi polған

Totpas,
caзъj maңғыstarnъ
Товurakka хөme paзър,
cok kыlған

Lenin—
şyylgennernin şyylgeni
Lenin—
maadyrlarнъ maadyръ.

Tur cok karangъ
tamaa
xorutturgan,
Tyreq, хincekke
сырşыр kinciletken,

Хунун manaan
aş kuldarnь
Хулуун сезир,
амьзын ар,
сыргаткан

Lenin—
teedilernin teedizi,

Lenin—
tөөylernin tөөgyzy.

Тун-тег тымвейни
хун-тег
оја хуннеен,
Туме сыдarnьн
colun
ajttьp nomnaan,
Temisseldin tugu polgan,
Tendiş tives,
elym pilves
kyş polgan

Lenin—
genijlernin geniji,

Lenin—
tillelgenin xej aady!

1937 c.

ХУННУН ТӨРЕЕНИ

Тьва сонu өртtemcejге
Тьртьp, turup kelgenden peer /
Сernin кьгьп хereldiq хун
Сеze сыда сыгтраан теер.

Oktargajьн pytken хуну
Orajьndan сыгьtsa-taa,
Mungaqdaldьн kara туну
Pulut ьскаş pyrger coraan.

Азъџ тыгеџ оја хуннеер,
Сагъџ setkil сьгьдър кеер,
Алдън хунну агъџ көк теер
Сајаар каџваан, төгүр первеен.

Кирвустудан унмеен хунну
Грузиянъџ сери төреен.
Ораннырга тенге сьгьдър
Ол улуџ Хунну Stalin теер.

Анаа хун-теџ аза первес,
Ассъџ Хун огук айтър,
Къзын, саян, туне, хундус
Кьгьвьска сьгьдър турар.

1944 с.

ERTTENGINİN BİRİ

AAS-KEZİNİN BİRİ

Ergin,
törny
karak sazъ
azъr tolgan.

Egin, xoldu
kinci
töngy
keze paskan.

Амьдъга!—
xincek tolgan
тамь polgan.
„Амьр-тѣ“—теp анаа сөстер
uttundurgan.

Ergip,
kattap kelbes,
kөгbes кыдыр

Erttip kelgen
төггүвүс —
ol tur.

Хадь ыжастьо
калбак ezim,
telgem хови

Хадь резин
ылар, саныр турган ыскаш.

Салым таqlar
сунуп турар
Улуқ-хемнің

Calgъь pezin
ondap-ostap
cъtkan ыškaş.

Ugaanъьъь
sargъьp,
aargъь kelir,

Ujarancъьq
ajalgavъьs—
ol tur.

Maadъьrlъьq
temisseldin
turaskaalъь

Toreen curttun
şimittingen
cescee polgan.

Magadancъьq
tidimnernin
caagaj adъь

Tөzep төryur
corgaarlal poop,
turup kalgan.

Tulcup coraan
xyrezivis—
ol tur,

Turguzup kaan -
tөegyvъьs—
ol tur.

Aaldъь,
cerni
azъьraan mal
şъьva pergen.

Aas-kezil
sava sъьnmas
tola pergen.

Амъьdъьral—

сьгк хун-тед
 сьргал полган.
 Амьг-тѣш-таа,
 азыл-иш-таа
 тырым полган.
 Тулсуушкуннун
 уре-тыңу—
 ро тур,
 Тудуп турар
 курталгавьс—
 ро тур.
 Cadaq кѣштар,
 тыреп согаан
 тилenciler
 Cadар согуур сувези cok
 рајьј pergen:
 Сьссьь,
 toргу
 olup-solup
 ketkilep tur,
 Сьгаа,
 sajaan
 шилip munup,
 estedip tur.
 Cedip алган
 сьргальвьс—
 ро тур,
 Ceccektelgen
 курталгавьс—
 ро тур.
 Хадь ъјаштѣд
 kalbak ezim,
 telgem хову
 Хадь pezin
 ьглар-шoorлар турган ьшкаш.

Салым тақлар
сунуп турар
Улуқ-хемнің
Салғыз резин
хөңлер ойнап сьткан Ысқақ.
Угааньвьс
өөгүр, хайпыр келір
Улуқ саагај
ајалгавьс--
ро тур!

1941 с.

TASPB TUGAJBNDА BR

Celeeş Ысқақ јанзы ругу
Сессек-симиs рургер ұркан
Серви, Таспым сактыгьмга,
Сергеleşкен ији кьс-теқ.

Сајгы хуннуң херелінде
Сајннанган мөнгүн Ысқақ
Таспы, Сервим амзаагьмга,
Тамды сань арзаан Ысқақ.

Тақларгьтның орајындап
Таспы, Сервим хараагьмга,
Оргу фөлде тараан тараа
Олвук, хевис саткан Ысқақ.

Сақлак, сериін хөлегеліқ
Сагалайга раагьмга,
Şуузуп ооттаан pistiң syryқ
Şuru, sinci төккен Ысқақ.

1943 с.

М

ERTTENGİNİN БРЪ

Унер хуннуң җаркыпсызъ
сыгък херел
Устуу, раҗкъ таңды азъ
унур келди.
Аткан тапның медеессизи
хектиң уну
Арга-таҗты сыңмас кылды
еедир келди.

Ергим сарыт,
сыргалыңга
разым немеер
Екки хунуң,
сыгък хунуң
унур olur.

Улегерлеер теңелге сок
аҗраң сессек
Унген хуннуң херелинде
сартъ перди.
Келген хуннуң херецци
аҗлаң куҗтар
Хемнер, җынаа сыңмас кылды
ылар келди.

Ергим сарыт,
сыргалыңга
разым полур
Екки хунуң,
улуқ хунуң
теер келди.

Рооқдалга тура тыҗпес
Улуқ-хем-теқ

МАЈНЫН ЪРБ

Ertten ertte songam өттыр
Ergij көрүр турарыма,
Cerniң кығын celeeşteldir
Ceccek шыркан көстүр сьдыр.

Taşkaar унгеş, ызым өттыр
Tartar тынар турарыма,
Ottur kelgen cerniң ығы
Oktargajny толуп keldi.

Xyreşkeştin, şyqlыр coraan
Kuzuvystyn temdee polgan
Kыrkan өөрттүң calbьbьzь-teq
Kызы tuktar calгыр turlar.

Cырк хун теq сајыпнанган
Cыргальбьs ығын ылаан,
Talaјlarnың calgaanь-teq
Tajьncь con хайныр undy.

Xyreziriniң soruu polgan
Хуну cырк Мајның Pirde
Sanar cетpes kuzuvystyn
Сајыпныq хуну—Stalinga

Cydyp coruur uluq syzyum,
Ылар рьзыq pyzyrelim
Cylды cyreem ханьзындан
Ылар tur-men, алгар tur-men.

Najьrlaldьң ekki хуну
Najьrlaldьq Мајның Pirde
Tөнmes, uluq cыргальмнь
Tөгүр turar SSRE-ge

Ыдык, агьq perdingenim,
Ынакшыым, cettirgenim
Ugaanьmньң ханьзындан
Uluu-pile jөreep tur-men.

KOLXOSCUNUN ЪРЬ

Садамьктан уштунган-пис,
Сагај сьргал tudup tur-пис,
Көрүп сирттаар сьргальвьс—
Хөңзүр турар колхозивус.

Һнак ада, улуқ раşkь
Stalin pis-ce көрүп турар,
Сьргальвьс сессектедир
Сьргьк хун роор, сьльр турар.

Тугувусту рьзьқ tutkan
Токавьстан сагылас-пис,
Тузак полур пергелерге
Торулвајьн ерте peer-пис.

Ulus кызы—колхоз оруу,
Сагај сьргал тујулунга
Улуқ-хемниң шаркьнь-теқ
Сапыş сокка седи peer-пис.

1943 с.

ERES CORUK

Отак хөңлуқ,
өtkyt ьгльқ
ooldar, кьстар
Харттьга-теқ
торуун мунгаş,
ушта халдыр,
Orgu-telgem
ховуларнь
өттыр, кезир,
Казьргь-теқ
ezinneldir
erttip turlar.

Һндьд отак
oolga, kьska
Brak, cook tep
ьlgal turvas.

Ezir kuuş-teq,
eres tidim
ooldar, kьstar,

Ezer salvas,
aattan tyrgen
xaagьn ketkeş,

Кадыр турuq,
xajalarnь
anaa podar,

Xaдыр paдыр,
maңnar cокtar,
ojnar turlar.

Һндьд tidim
oolga, kьska
Brak, pedik
toktar turvas.

Xattьd sajk,
caastьd şuurgan
orun poqvas

Kaң-teq pьzьd,
tyrlyq kuştyq
ooldar, kьstar

Tidim, şiriin
kьlaş-pile
purungaarlap,

Tilleigeden—
tilleigeze
pazьr orlar.

Һндьд eres
ooldar, kьstar

Бртмазыгар,
tedirlenmes.

Уран, mergen
салым-сажаан
uzup tötpes,

Ушкан кушту
сандыр атпас
ooldar, кьстар

Халдар шоқлаан,
caзъj хортak
tajзын kelze,

Халар ышкаш
харъь peerde
pelen turlar.

Бндьq mergen
ooldar, кьстар

Блар куштyn
pajlak төзы.

1938 с.

ЫНЦАНГАШТЫҢ ЫНАК ТУР МЕН

Adazy cok öskys ooldun
Aзыratkan adazy-teq,
Ijezi cok öskys кьстын
Ergeletken ijezi-teq,
Sagyş polgaş cyreem ышкаш
Carlyp polvas

Töreen curttum!

Iji karaam şijip algaş,
Ergij saktыр көөрүмге:
Ezir куштар азыр ушпас
Ereerip радь kelgen,

Azıt kirip citpes polgan
Tepnelge cok, kызьгаар cok
Terglin ынак

Tөreen curttum!

Каşpal-Урвун тақларьндан
Касеьк-Sajgal cedir көerge:
Ereen şokkar connuң syruу
Eereñejndir şuuzup turar,
Tazыr şelde taraan tараа
Talaј ықаş calғыр сьдар.
Kыzer ханмас өөрыşky
Хыnden арттык сьгыр туру.

Һсcагаştьн,

отак cor-men.

Һсcагаştьн,

ылаp cor-men.

Şylyum polgaş ырым polgan
Cyuden арттык Tөreen curttum!
Ugaanьmdan uştunmastaan
Uluq сагај өөрыşкымны

Өştьqlerge

альспас-men.

Өlzymze-taa,

ықьнмас мен!

1910 с.

SALЬЬ NAZЬNNЬN KЬLAZYЬ

Sazyн уngen
 cessek ыҗкаҗ,
 өзүр огар

Салым ыҗкаҗ
 idegel роор,
 рызыр турар,

Kajgar ханнас
 салыь назын,
 топтар тынна!

bnak иjeң
 сагыр туру,
 ону utpa:

Kaң-teq, taş-teq
 kadьq kыдыр
 pottu kaңna.

bdьk, uluq
 xostalga teeş,
 xandan kortpa!

Ajas хун-teq
 aas kezli—
 po,—
 xolunda.

Алыс uluq,
 caagaj xerek—
 tee,—
 murnunda.

Саңнык ыҗкаҗ
 kadьq, toşkun,
 xajьra cok

Soguuşkunga
 taşьn-pile
 tavarььr sen.

Сагај адың
 pedik tudur,
 caldаныз сок,
 Соруң салгајың,
 eres, маадыр
 хүрезиң сен!
 Тулсуп согааң,
 turguskanың
 cerge kalbas,
 Turaskaалың
 uluq polgaş
 uttundurbas.
 Сырк cerge
 tiilelgenin
 yrezini
 Сыргалаңның
 patras saј roop,
 mөңgeziреer.
 Амь-тыны
 xaramnanmaan
 maadyrның
 Адың-suraan
 saгај aldar
 pyrger şimeer.
 Төреен суртун
 ьнаньшың,
 tidim oqlu!
 Ijeң, adan
 egelep kaaş,
 tuzaар pergen
 Төөгунун
 uluq xereen,
 salyм-colun,
 Iji xoldar,
 ьjak kyдыр

tudup algaş,
 Tura tyşpel
 Хажааланган
 erttengiden
 Tujulunga—
 mөңge tyuşke
 cedirer sen.
 Magadanсыз
 temisselge
 сажааттыңан,
 Маадьлыз,
 eres, corgaar
 саьь пазьн!
 Кара cerni
 кылаş-pile
 sirttiledir
 Temissel-ce,
 азы-иş-ce,
 tillelgeze!
 Хажа-таştь
 ьглар-pile
 саңыландь
 Teedi сыгал
 aal-curttu
 komunaze!

1941 с.

CONNUN OQILU

(Eş Tokaga)

Arat connun:

—curttu paaştap,
тыңың tut—teeş,

Orlan, eres

iştinden
şilip alğan,

—Ara tyşpejñ,

сыргаланга
cedip kiir—teeş,

Oqlu senee

pyzyreeş,
tutsup pergen.

Carlyp polvas

саңғыс хунувыс—
Leninden

Сағыладың,

pergeni aзыр yндың.

Salyp polvas

ьдык tugubus—
Stalından

Saldыnamadyң,

хыреşke
şyqlyp keldiң.

Brzym arga,

telgem хови
сыңмас polğan

Brlyq-şoorluq

отак-pis,
—ol seen асың.

Сажың, кызың сессектелің

оңмас polğan

Сагај сыргал

pişte tur,
—ol seen асың.

TURA XALAAŃ CURT

TURA XALAAŃ CURT

ErttenginiŃ
xajaa cырьь
yngelekte,
Erttine-teq
toreen curttum
odunmaanda,
Amdazaanь araattan-teq
tyrzok tajzьn
Cьlan ьkaş
sojup-ynger
kedep kelgeş,
AŃaa turgan
tajzьn
connuq,
azь-teldyn
Cьrgalьn-ce
xannьoq pizeen
arŃьp keldi.
Uluq paşkь,
ada Stalin
oqlun,
kьzьn
Tulcuuşkunga
pelen kьldьr
surgap coraan.
Ugaanьnga
onu utrajьn,

Tulcukcular şoqzar coraan
 carlık manar,
 pelen turgan.
 Şıdal-kuzyn
 taşyn-pile
 sokcup turgaş,
 Şılgadıp көөр өю keldi,
 carlık yndy.

 Uluq paşkı Stalinnyq
 carlık-pile
 Uzar-xeme,
 yger-poolar,
 kañ şiveeler—
 Kөstyp көrween,
 tөktyp patkan
 ottuq taqınyq
 Kөškezi-teq
 uluq kuştyq
 КЫЗЫ Şeriq
 Xөlyn ertken
 teerbecciniq
 кыгындыва
 Xөme tөktyp,
 suqlup patkaş,
 сыса pazar.

 Ulustarnyq
 xalar ыşkaş
 toşkun kuzy
 Uluq,
 ыдык
 taşyndыва
 хајпыр yndy.
 Tura xalaan,
 kuzy tөнmes

Turup şьdaar, curtkа udur.
 tennezir kyş
 kajьn turar.
 Terşilgeliq kizi
 şuptu
 kattьzьp keer.
 Terzii,
 tyrzok
 teerвeccі
 pastьrpьp kaar.
 Сыгальвьвс
 toryttynur,
 tьртьr tьzy—
 Сыьк хун-теq
 SSRE-ce
 xaldaan tajьn
 Pisti paza
 kaldanьr teeş,
 xaldaanь ol ter,
 Pilip tur-pis,
 kyştyq kileq
 xajьnьr keldi.
 Tajьn-pile
 caldanьş cok
 sokcur-pis ter,
 Tangьraavьс
 Stalinga perip tur-pis.

1941 с.

ӨZEENIBIS NEGER AAR-PIS

Ijevis-ce—
ьнак,
toreen curtubus-ce;
Iziq кызы тыпъвъs-ce,
cyreevis-ce
Ханпъq askып
азьр алган
калсаа рөгу—
Харамдыккан
faşis puktar
şurap turu.
Kara mangъs
magaccъпыц
ertken izin
Karak сазь,
ханпъq şalваа
tolup turu.
Хажьq puktuц,
yptekcinin
paskan cerin
Халак-tylek,
ujo-covuur
şьntmas turu.
Хажьгайьq,
ьнак curttu
кьj-ter turda,
Харъылаvas arga par-pe?
Kancap orar?
Ать-pile
Өlym iji
sokcup turda,
Атыг-тайвьц,
анаа көгуp,
kancap turar?

Aldar-adьн,
 ьпак төлүн
 камгалаар тееş,
 Калсаа рөгее—
 фаşистарга
 şыьдыр каан,
 Астыр каан
 иқваларнь
 сактыңарам.
 Кадь қ сүрек
 саргыр келвес
 аргазы сок.
 Өлырттыр каан
 ижелерин
 кы-тер cadaaş,
 Өлыр улус паразьнда
 ьқлар сыктаан
 Хараадансыр
 өскыстери
 подаңарам.
 Карак сазь төктыр келвес
 аргазы сок.
 Хинчек сокка
 iji puttuoq араattanga
 Хинкеткен,
 өлырткени
 uttur-pis-pe?
 Хайлыр рызар,
 херек кылган
 jalattanga
 Кадь қ şiitkel
 онаавајьн,
 өрşşeer-pis-pe?
 Ханьзындан кадь төреп
 sovet connuq

Хань,
 тьнь,
 хатък хинсее
 xalas parvas?
 Өзееттивис
 өлыруксу фашистандан
 Өзеенивис
 cerge қақвајьн,
 neger aar-pis!
 Халак-тyleк,
 куруқ кargъş podu pilzin!
 Халар ьşкаş
 куşтуқ kilen
 хайньр kelzin!
 Cyrek сьңmas,
 tolup kelgen өзеенивис
 Cyq-le,
 cyq-le
 хьльş-pile neger aar-pis!

1942 с.

TULCUUŞKUN-CE

Атыг сыгал ругер şьркан
 Аты-тындан арттык төreen curt
 Хатък оқлун төgerezin
 Кајьн тура кьјгыр туру:
 —Ezerttengeş, aattanьar!
 Erge-şölee, xostalga tees,
 Tulcuuşkun-ce, tulcuuşkun-ce!
 Tura тыşpeјin, purungaar!

Ынак ада, төreen ije
 Ыдык polgaş toşkun тајьн-ce
 Eres tidim оқлун, кьзын
 Algar-jөerep, aatkarьр turlar:

—Eziñ-өөгүн, аккын, туңман,
Адан, ијен сыргалъ тееş,
Tulcuuşkun-ce, tulcuuşkun-ce,
Tura тыşрејин, purungaар!

Сојган ышкаş хөну сыппық,
Cодураа-теқ кара карактық,
Салъ кыстар ынактарын
Брилар, удеп, сорудуп тurlar:
—Cалданъş cok tidim ezim!
Ынакşыл тееş, curttalga тееş,
Tulcuuşkun-ce, tulcuuşkun-ce!
Tura тыşрејин, purungaар!

Ezir кууş-теқ eres erler
Ergim ынак төreen curttunga
Cангыланган таqlar ышкаş
Cангыс уннуқ харылар тurlar:
—Ada-curttuң xostalгазы,
Arat соннуң сыргалъ тееş,
Tulcuuşkun-ce, tulcuuşkun-ce!
Tura тыşрејин, purungaар!

1942 с.

ТАЈЫНСЫГА

Ertten ertte aattanъr тееş,
Ezerttenip, peletkenip turduң.
Агарарган кырган аваң
Алгар-јөреер, сагыр, удеп turdu.

—Тайзын—

кагыз,

оқлуккum: keergel pilbes,

Kalcaa pəry kandьq ijik?—
Oon tora.

Tajьn —
toşkun:
pəryny ərşşeer polvas.
Хаваан caspa!
Oogun xalas
paгвазын!

Conuur əjyn cedip kelgen.
Conuң ceccek, peleen tudup turdu.
Агнь şiriin, kyder targan
Algar-jəreep, sagьp, ydep turdu:

—Adan-ijen,
eş-өөгүн,
conuң pisti

Kuldanьr teeş,
caзы adьq
kel cьдыr.

Adaan-өзүн
alьsра!
Өştyувусты,

Kulugurnu
сыва şarkaş,
хьым хандьr!

Ezengide pelen turdu.
Ergim, ьnak sarьн cedip kelgeş,
Ektiң ortta xolun salgaş,
Eej tьrtkaş, sagьp, ydep turdu:

—Бдык, uluq
tajьn-ce
ydep tur-men:

ьnakşьлт
cureenge şьqza,
sarьнт.

Сылап ыҗкаҗ
таҗыпны
paskan soonda
Сыба, cassық kuspraamga
тыҗтань-сен!

1943 с.

SOLDATKA

(Kapitan Keccil-oolga)

Er kiziniq
calь kьska eves,
Kyzeen oңnyu,
idegeldiq ezi—
Er kizige
ьнақшыь ыҗкаҗ
Куҗтық,
ьдык,
pedik cybe turvas.
Xyler, kaңdan
castь yngen
oym,
Бз, ot oittuzunda
tyrlyq,
tidim,
Kyder pottuq
soldat ezim,
seңee
ьнақшыьм sөzyn
xyleep ap көг.
Атыр-таҗың,
тыҗ cok
азылга-таа,
Аты-тын cok,
toҗkun
таҗыңга-таа

Əskerilbes
 najьral *ьškaş
 uluq,
 Ərtteen tьppas
 əske cybe turvas.
 Кылаң рааштьо,
 кьrgan,
 uluq Sajaan
 Кыгьп азы
 şiriin tyrgyzь көгүр,
 Кадьр кальр
 caskь ceccek eves,
 Кадьqlangan xolum
 sunup tur-men.
 Səqləttinmes,
 uluq
 kyzəlminin
 Səңy polgan
 şylyum
 tudup tur-men.
 Oraj tyne
 ховар,
 кьska тьšta
 Odaq cerge
 ajaar
 nomcuur poor-sen:
 Əгүднүң
 seңee
 ьпакşьльп,
 Əгөргөң curttuң
 saktьr keer-sen,
 Сыьq, төгөң тьньş
 cyгөң tolar,
 Şьlaan şineң
 cajgaar
 sergep kelir.

ӨӨРҮННҮН ХАРЬБЗЬ

(*Stepan Şcipacovka*)

Tuman tuqlaan, сьвар тьngан кьзын
Tunмаң өөнге аалдар келдиң.
Brak, perge-taa pol, амьр-тьзын,
Bnak өөгүң coksunмадың.

Paaştar pergen сагај унпуқ ьгьң
Kazan-taa pol, soksaş кьпмас.
Pazьr pergen oruk polur iziң
Xattьq şuurgan хөме kakpас.

Өөvyske kelgeş, uđavaan-sen,
(Xomudancььн сазьгвас-pis).
Өөгүşky teeş, uluq tulcuuşkun-ce
Xoluң tutkaş, ydep kaan-pis.

Udatpajьn, tileeniniң soonda
Uluq arttan uktur aar-pis.
Xөlegeliq şьkka, najьraldьn
Kөgeerzigin sөnnep keer-pis.

1943 с.

KUNDAGA ЪРЬ

Aldьn сагьq kundagada
Eriin азьr toldur kutkan
Erttine teq aas keziin
Ada-өqve telger pergen.

Adaan өзеен negер алгаş,
Najьraldьn sөңy кьлдыr
Najьraldьq iziңer teeş,
Ada-өqve arttьrьr kaan.

Садыр telgeen kezibisti
Kuruq kыдыр хунаар аар teeş
Хиқвај тајзын халдар kelze,
Сақдатпас тер таңырақлаал.

Tiveze-taa pistil polur
Tiilelgeniñ temdee kыдыр
Өқвелerniñ pergen ylyun,
Өry tudup cettireeli.

1943 с.

КЫЗЫЛ КООŞ

Суртубустуң кығын ыркан оруктарның,
Şuptuzunuñ сапын кым-таа каян пилir,
Uzurазыр ertken-туşкен хамык соннуң
Uzu-кыдыр кым-таа каян көрүр-ceder.
Сыгыр ышкаş орук-сirik парза-парза,
Сурттуң сугее КЫЗЫДЫВА сыдыр кирer.
Сыдыр ышкаş агып-ырај төгереzi
Сурттуң төвү КЫЗЫДЫВА көрнүр турar.

Каşпалдарның pulut ыркан хөрекерin
Şimer турar, козаа ышкаş, одуруқга,
Хайыр сыдар ыркын хемнер ериктерin
Cire cyктыр, мөөр турar keziqlerge
Хоолаан хаттың, мөөreen суқнуң таазың өттыр
Хостуқ, өtkyt ыгың унун тыңнар cordum,
Eres karak агып каастан, коозун cetken
Emge сан-сok, ertken conга uzураşтым.

Сорук сорааş, кадыр туруқ кыры-pile
Коошту рааştан, кызыл тукту pedik tutкаş,
Сурттур organ, туруқ ааттың оол-pile
Козалансыр, cedip kelgeş, mendileşkeş,
Сыра polган хөну, кыдер сыпын көрүр,

Сънп ышкаш унун тынар, corttur or-men.
—Кажьн уngen, кандьој etti cydyryp kaan,
Kajaa ceder koozul po?—ter, ajtтырган-men.

Къзы tugun yzeş kыгаş, хая көнур,
Кьнь тургаар кьтсь-pile айткаштың,
„—Arat connuң араattannъ passън teeştiң,
Ada curt-ce, төreen Къзы Şeriindibe
Өrgyp sungan uluқ сагај ынакшыъ.
Өrttee turvas pelee tur“—ter харьыладъ.
Erniң holun тыңзыој tutkaş, corubuttum,
Eres шыгај podalьmda artтыр kaldъ.

Cindigir көк talaj ышкаш ховуларда
Uлај тискен cinciler-teoј тебелерде,
Cingir nogaan toгу ышкаш шынааларда
Uзур cangan turujaa-teoј тергелерде
Хову, шынаа шынынга ydettirgen
Konguluurnuң унун тынар, corttur cordum,
Eres karak арны каастан, koozun cetken,
Emge san cok ertken conga uzuraşтым.

Sogun ышкаш iji pora kozup алган,
Kooшту paaştaan, къзы tuktu pedik tutkan,
Cokpak салъ хадър турар кьрган-pile
Kozalancыр cedip kelgeş, mendileşkeş,
Tөlem-telgem, орден каастан хөreen көгур,
Tөёгулуқ tomaan тынар, corttur or-men.
„—Кажьн уngen, кандьој etti cydyryp kaan,
Kajaa ceder koozul po?—ter, ajtтырган-men.

Talaş cokka, teeskindir көрунгеştiң,
Tазы paaşтыој таңза-pile айткаштың,
„—Arat connuң араattannъ passън teeştiң,
Ada-curt-ce, төreen Къзы Şeriindibe
Өrgyp sungan uluқ сагај ынакшыъ,
Өrttee turvas pelee tur“—ter, харьыладъ.

Connuң xereen kыp coruur, pyzyreldiқ
Corgaar irej podalynda artтыр kaldы.

Arat connuң ынакшыldық sungan peleen,
Aldып-сызыр erttine-teq onza cyugyn
Хурешкеstin, шықлур yngen, aldar eeleen
Хундулыоqler тынып tudup, azaар kelgen.
Кылаң азыр, көстур keerge, oruk тургаар
Aal-la polgan ceccek tudup utkup turdu,
Кыска тыстың тургузунда cugaalaşkaş,
Aattanьrда, алгаp jөреep, yдеp turdu.

Кызы кооштуң тынып tudup kelgennerni
Кузеп manaан, ергим ынак aалсыларны
Кызы хоорај өөгуşkylyқ хылеep алган,
Хундyleldiң pedik ceri indirinde
Рааştыңсылар аразында тургузупкан,
Рајыгының сылық сөзур perip turда,
Саlgыр сыдар talaj ыскаş utkaan connu
Саlbьыş ыскаş кызы tuktар pyrgep turdu.

1942 с.

PISTIŇ CORGAARЫBЫS

(Еş Tokаның Lenin ordeni-pile şaһnatkаныга)

Coruk coraaş,
 uluқ yyle pydyrgestin,
Conuң piske eep keldiң,
 utkup tur-pis.
Colugarda
 pelek kyдыr
 sunar teestin,
Cogaatkanьm kaaş sөzum
 tudup tur-mәn:

Coraan podun
 iziq cyreen
 агық хапық —
 Connuq colu,
 curttivustun
 амь тынь,
 Tøøgy seni
 ьндьық кыдыр
 сажаар төreen,
 Tøreen аваң
 —ьндьық pol—ter
 algar jøreen.
 Хайльық tajзын
 амь-тынга
 xaldap keerge,
 Хамьк conga
 —turunar!—ter,
 кыжы салдың.
 Халар ьшкаш
 куштуық килең
 хайпыр keerge,
 Кадық-toşkun
 хуреştive
 paaştap kirdiң.
 Ada-curttu,
 aas-keziin
 kamgalaar teeş,
 Амь-тыş cok,
 eres maadyr
 kyreşken-sen.
 Ada, paşky
 Uluq Stalin
 yneleēn teeş,
 Амьгааньт сөқлеер сөsty
 тырпас-tur-men.
 Telegejde
 teңneziri turup polvas,

Teedi şaңnal
 seen xoreen kaastap turu.
 Saagaj adьn
 conuң pistiң corgaarьbьs,
 Caalap algan
 tiilelgebis—
 menge turar.
 Coruk coraaş,
 poryşkyny
 ekkelgen sen.
 Conuң, ooryң
 togerewis
 utkup tur-pis.
 Uluq saagaj
 teedi şaңnal
 seen xoreende
 Uzuraştyr
 yngen хун-teq
 сьгьр turu

1942 c.

MOSKVA TUGAJЪNDA ŞYLYKTER

I. ORUKKA

Tyne-kada koncuq şoleen udup cьda,
 Tyzeen tyş-teq askьm-kezii tavarьşkaş,
 Arat conuң kьrkan ot-teq ьnakşьln
 Ada-curtka tamcьdar teeş хyleep algaş,
 Sagьzьmьnъ talazьnga yzejipken,
 Carьş aadь mungan ьşkaş corup or-men.

Tereen uruуң—meeң curttum—paјьr, peleen
 Tereen avam—Sovet curtka paгьp tut—teen,
 Xojnyң sөzyn Moskvam seңee sөqlekseenim
 Xoreem tolgan, cettikpeјin, хajньр coru.

Təspes cyreem seni saktыр, kərykseeni
Təskeel cokka, тыным sal—ter cykтыр turu.

Şəleen, corgaar tənmes arga, telgem хови
Şəjly pergen oruum turgaar kəstyp coru.
Uzun oruum ulam сыглыр, kyzeen Moskvam
Uktuj yngen şolvan ышкаş сыгыр cor-sen.
Ijem aaly—setkillimden ынак Moskvam!
Iji xolum xere sungaş, manap cor-men.

II. MOSKVAGA

Cyreem tolup, sagъзымны амьратрајып,
Cykтыр coraan uluq, iziq kyzel pytty:
Ijem aaly ынак Moskvam utkup alдым.
Iji xolum xere sungaş, mendileştим.

Karangъlaan, tajып pyrgeen өrttemcejde
Karacaңыs Moskvam seni kəryp tur-men.
Colduң тынын алыр, өşpes idegeldиң
Şolvanь роор, pedik, corgaar сыгыр tur-sen.

Xenergedip kedep kelgen oor tajып
Xaldap kelgeş, xaramдыгыр şurap turdu,
Xenziq-taa pol, təkken ханың tamды сапы
Хамык pistиң sagъзыввs aartтыр turdu.

Бдык uluq xostalgaңың сыгык хуну—
Ынак ada Stalinның өргеezi Kremi
Амь-тыпның turzun teeştиң таңның хунпуң
Амыр тыş cok tuluşkan-teq aзыldaан-pis.

Kuldanьr teeş, xaldap kelgen kulugurnu
Taldьr şapkaş, kelgen uun-ce oktapkan-sen.
Kulak tazy neger aar teeş, tajыnnarның
Тагып paза xaldap keerin pilip tur-men.

Kadъ төreen, Ылак хејmer туңмаларың—
Kijef, Riga, cys-cys xooraj polgaş suurlar
Kadъq perge kuldаныqda ondap-ostap,
—Xilincekten carъr al—ter, manap turlar!

Xalar Ыскаş toşkun kuştyq, uluq Moskvam!
Xajъq puktu razъr kaar-sen, idegeer-pis.
Orus connuq oqmas, mөnge aldarъnyң
Orduzu roop, artтыр kaar-sen, pyzyreer-pis.

III. TҮNEKKI MOSKVA

Tajъncy ішти төруп pergen

Хун

aşkan.

Къзаş кыпыр ot

cok.

Tajъnъ razarъn-ce razъm—

Тун

tyşken.

şылыrt кыпыр таaş

cok.

Kararъ typpuq Ызымъnda

Kaşpaldъ көerge,

Kandъq ijik?

Şiriini koncuq,

turazъnda,

Şip-le-şin,

corgaar көstyr ijik.

Tynekki Moskva—

şak-la Ындыq.

Xaldakъ kajъn keerin

kedep turar.

Tyqdynyp algan,

toşkun тырlyq.

Xaja-teq pъзыq,

manap turar.

Tajъn puk

tittip, — халып келзе,
 Тар пергеş, tutkaş,
 ывадатар.
 Оңарлып алгаş,
 каттар келзе.
 Ооң соонда
 турвас кылды
 соптар.

IV. MOSKVADAN UNUP TURA

Хундыс, туне подальмдан ылар көрөөн
 Күзел хандь: Москвам сеңеө cedip keldim.
 Ырак cerден surap kelgen, podap coraan
 Ынак адам өргеезинге kirip алдым.

Арат сонум рајып сөзүп, перген сагып
 Ызем полган Совет curtka сөқлер пердим.
 Аккь-туңма Совет сонга перген peleen
 Ыји холдар, өөгуşкылуқ tudup sundum.

Улуқ раşкь Stalinnың үнеleenи
 Угаан, суреөм ханьзында сиңе perди.
 Аккьвьстьң Совет соннуң ынакşылып
 Арат сонга тамсыдар teeş, хылеөп алдым.

Санар şагым cedip kelgen, кыј теп турду,
 „Сарлы“ теп сөс сагызынга перге poldu.
 Азы, хуреş—сарлып кел—теп манар турду,
 Аалым-се, ынак Москвам үдөр кақдың.

Паровостуң куşтық уну агаар толуп,
 Рајылазып турган ышкаş кыппып турду.
 Сарлып тушта сажып турган арзылы ышкаş
 Сатты перген көөзегер пус şeşлы perди.

Orgu şelder, tennes arga paza kattap
Oruun turgaar pajьrlazьp, erittip turdu,
Şuqlыр kuştuң synezini menge Moskvam
Cyrek polgaş podalymda artтыp kaldьp.

Moskva—Kьзы. 1943 c.

БРАКТАН САГААЛАР

I

Brak cer-ce connuң coruun kыlgaş, kel teeş,
Bnak saгьm, yder kaqдьп, ьrap keldim.
Sagьпта—teen, ьncalza-taa, utrajьп cor—teen
Cagьq sөzuң sagььmdan uştunmadь.

Carlyr tušta yder tura, kьrsьp kaanьп
Calar ot-teq, өşpes, iziq ьnakşьlyң
Xatka, sookka setkilimni toңurvadь,
Kattap calьm kirgen ьkaş kьпnьp cordu.

Carlyr tušta yder tura, ьrlap kaanьп
Cassьq ujan, kuştuq unnuq ьnak ьгьң
Sagььmdan tyne, хundys ьравadь,
Saгьm seni saktьp, cокtap, podap cordum.

Ektim tutkaş, eej sokkaş, oşkaan cerin
Erinnerde sine pergen, izip cordu.
Erttip kelgen curtalgавьs өөryşkыzyn
Egezinden kattap көөryn kыzep cordum.

II

Mьnda ulus ханььq soguuşkunda
Амь-тын cок tulcup turar tur.
Mьндьq cybe көгyp coraan kizi
Adaargavas argazь cок tur.

Ральдаткан ерес маадьлар
Мажьн толу аjaar сьдьлар.
Алдын сашьт, сен-тед, сазьк ируд
Апьяк оолду азаар туру.

Kyzel podu sajgaar тьртьр келди:
Хурешке тулcurum кая, а сен,
Сазьк кьс-тед, ерес таьнсьнь
Сапьяга кееп, олугаьн кая?

III.

Брак сер-се кызеп тургаш, удер каадьн,
Бнак сарьм, төreen curt-се сапьр ор-мен.
Хатт, туву оруум туqlaj тузур cordu,
Хатт өттур сьтсак карааң көгур сор-мен.

Saktьр coraan akь-tuңmam көгур алдьм.
Sagьш-setkil kyzeenim-тед ojaар хандь.
Coraan coruum сагаань-тед хевеер pyткен,
Corgaарланьр, erim хаяньр, соруп ор-мен.

Сагаан сажьн руде peerin kyzeen poor-sen.
Сапьр кеерим curtum-pile manaан poor-sen.
Хөпнум сен-се cettikpejn, uzup ор-мен.
Хөреem толган өөрышкымны ylezir-sen.

Moskva—Кьзы, 1943 с.

Redaktor A. T. Sarьы-ool.
Texredaktor T. Cancьp.
Curukcu S. Feoktistof.

KNCK teleetд L C—315.

Pydyrylgege kiiргent 1944/IV—1 x. Parlap undyргen оjу
1944 с. 4 аjына 18 кунунде. Хемcee 5X8.
Parlaar ама—1,5. Саьық № 1375. Тирааь 2000.

TKPC-нu, тiпoгpaфиязь